

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΗΦΙΣΙΑΣ ΑΓΙΑΡΟΥΣΙΟΥ ΚΑΙ ΩΡΩΠΟΥ
«**ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΑΓΙΟΙ**»

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΠΕΝΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

www.agioiapistoloi.gr e-mail: agioi.apostoloi@gmail.com

τηλ. 210 8027738

ΚΥΡΙΑΚΗ 24 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2014. ΙΑ' ΜΑΤΘΑΙΟΥ.

*Ευτυχούς ιερομάρτυρος. Κοσμά Του νέου ιερομάρτυρος Του Αιτωλού. Μετάθεσις εις
Ζάκυνθον Του λειψάνου Του Αΐου Διονυσίου, επισκόπου Αΐτινης.*

Έτος 7^ον Τεύχος 309

Βίος Αγίου Κοσμά του Αιτωλού

Καταγωγή, και εγκύκλια μόρφωση

Στο χωριό Μέγα Δένδρο της Αιτωλίας γεννήθηκε ένα παιδί που επρόκειτο να αναδειχθεί ο φωτιστής του Γένους των Ελλήνων. Ήταν το έτος 1714 όταν οι καταγόμενοι από τα Γραμμενοχώρια της Ηπείρου και εγκαταστημένοι στο Αλόκουρο γονείς του έφεραν στον κόσμο τον Κώνστα (Κωνσταντίνο) Δημητρίου η Ανυφαντή. Όταν έγινε 10 χρονών, ένιωσε ζωηρή την επιθυμία να μάθει γράμματα. Έτσι οι απλοί αλλά ευσεβείς γονείς του τον έστειλαν στη Σιγδίτσα της Παρνασσίδος, όπου ο ιεροδιάκονος Γεράσιμος Λίτσικας δίδασκε τα στοιχειώδη ελληνικά γράμματα και μαθήματα. Στη συνέχεια, εργαζόμενος άλλοτε ως δάσκαλος, ενίοτε καταγινόμενος με αγροτικές ασχολίες πληροφορήθηκε ότι στο Άγιον Όρος, τον Άθω, είχε ιδρυθεί η «Αθωνιάδα Σχολή».

Στο Άγιον Όρος

Φλεγόμενος από ζήλο για ευρύτερη παιδεία και την επιθυμία να φανεί χρήσιμος στο «δοῦλον Γένος», αποφάσισε να αφήσει πατρίδα, οικείους και ασχολίες και να μεταβεί στο Άγιον Όρος, προκειμένου να φοιτήσει στη νέα Σχολή. Το έτος 1759 εκάρη μοναχός στην αθωνική Ιερά Μονή Φιλοθέου, έλαβε το όνομα Κοσμάς και ζούσε σύμφωνα με τους μοναχικούς κανόνες νηστεύοντας, προσευχόμενος, μελετώντας. Ντυμένος με απλό ράσο, δεν είχε δεύτερο, όπως έλεγε ο ίδιος: «Δέν έχω μήτε άλλο ράσο από αυτό που φοράω». Έτρωγε τόσο, όσο ήταν απαραίτητο για να κρατιέται στη ζωή. Έλεγε αργότερα: «Τά εκατό δράμια ψωμί είναι απαραίτητα... καί εύλογημένα. Όταν όμως τρώγω εκατόν δέκα, είναι περιττά καί πονηρά τά δέκα». Λίγους μήνες αργότερα χειροτονήθηκε Διάκονος και Πρεσβύτερος. Ήταν ήδη 45 ετών, μορφωμένος, ώριμος, γεμάτος από αγάπη προς τον Θεό και έτοιμος να προσφέρει συστηματικά και ολοκληρωτικά τον εαυτό του στην υπηρεσία του σκλαβωμένου Γένους.

«Στα μικρά χωριά και τον πλατύ κάμπο»

Ο άγιος Κοσμάς, από το έτος 1760 ως τον μαρτυρικό θάνατο του το 1779, πραγματοποίησε τέσσερις (ορισμένοι μελετητές τις αριθμούν σε τρεις) περιόδους, οργάνοντας κυριολεκτικά ολόκληρη την ηπειρώτικη Ελλάδα, τις Κυκλάδες, τα Επτάνησα, τα Δωδεκάνησα, τις Σποράδες και τη Βόρειο Ήπειρο. Η α' περιοδεία του (1760-63) περιέλαβε τη Θράκη, τη Μακεδονία, τη Θεσσαλία, την Αιτωλοακαρνανία, τον Βάλτο, τα Άγραφα και την Ήπειρο. Στο τέλος της περιοδείας αυτής πήγε εκ νέου στην Κωνσταντινούπολη για να ενημερώσει τον πατριάρχη Ιωαννίκιο τον Γ' (1761-63) για τα αποτελέσματα του έργου του και να ζητήσει και πάλι την ευλογία και άδειά του προς συνέχιση της αποστολής του.

Η β' περιοδεία κράτησε 11 χρόνια (1763-74) και κατ' αυτήν πλην της Θράκης, της Μακεδονίας, της Αιτωλοακαρνανίας, της Θεσσαλίας και της Ηπείρου, πήγε στο Άγιον

Όρος και τις Σποράδες, από δε το Γαλαξίδι επέστρεψε και πάλι στην Κωνσταντινούπολη. Με νέα ευλογία και άδεια του πατριάρχη Σωφρονίου Β' (1774-80) ξεκίνησε.

Η γ' περιοδεία (1774-77) πού περιέλαβε τα Δωδεκάνησα, τις Κυκλάδες, το Άγιον Όρος, τη Χαλκιδική, τις πόλεις Βέροια, Καστοριά, Κορυτσά, Μοσχόπολη, Δέλβινο, Αργυρόκαστρο, Τεπελένι, Ιωάννινα, Μέτσοβο, Γρεβενά, Σέρβια, Δεσκάτη, Ελασσόνα, Τρίκαλα, Άρτα, Πρέβεζα, τα νησιά Λευκάδα, Κεφαλονιά, Ζάκυνθο και Κέρκυρα, απ' όπου πέρασε απέναντι, στους Άγιους Σαράντα.

Από τους Άγιους Σαράντα ξεκίνησε την δ' περιοδεία του (1777-79), με επίκεντρο της αποστολικής δράσεως του την Ήπειρο, και κυρίως τη Βόρειο, η οποία κατεξοχήν κινδύνευε να αφελληνισθεί εξαιτίας των βίαιων εξισλαμισμών. Επισκέφθηκε όμως στη διάρκεια της και τις περιοχές Μοναστηρίου, Καστοριάς, Γρεβενών, Θεσσαλονίκης, Θεσσαλίας.

Διδάχοι και φωτιστής του λαού

Όπως επισημαίνει ο μελετητής του βίου και των Διδαχών του Δρ. Ιω. Β. Μενούνος, ο άγιος Κοσμάς «...φρόντιζε συνήθως με τρεις διαδοχικές διδαχές, στον ίδιο τόπο, να μεταδίδει στους άκροατές του τις βασικές γνώσεις που έπρεπε να γνωρίζουν ως χριστιανοί». Και ποιές ήταν αυτές; «...Στην πρώτη διδαχή ...άρχιζε από την Δημιουργία, από τον Θεό, των αγγέλων και του υλικού κόσμου, προχωρούσε στους πρωτοπλάστους..., την πτώση και την έξωσή τους από τον Παράδεισο, την τιμωρία τους δηλαδή τόσο εδώ στη γη, όσο και μετά τον θάνατό τους, στον άλλο κόσμο». Στη δεύτερη διδαχή «διηγόταν τη γέννηση και τη ζωή της Παναγίας, τη γέννηση και τη ζωή του Χριστού, τό βράδυ της Μεγάλης Πέμπτης με τό Μυστικό Δείπνο, την προδοσία του Ίούδα και την αυτοκτονία του», ενώ στην τρίτη διδαχή «θέμα του ήταν η Ανάσταση του Χριστού, το έργο των Αποστόλων και η εξαπλώση της χριστιανικής πίστεως με κατάληξη τη Δευτέρα Παρουσία, μετά την οποία οι αμαρτωλοί τιμωρούνται στην Κόλαση και οι δίκαιοι αμείβονται στον Παράδεισο». Το επί 20ετία περίπου αποστολικό έργο του μεγάλου Διδάχου είχε τεράστια ευεργετική επίδραση στην ψυχή του ελληνικού λαού. Άνθρωποι παραδομένοι ως τότε στα πάθη, τις κλοπές, τους φόνους, τις αρπαγές, την ανηθικότητα, την αδιαφορία περί την πίστη, όταν άκουγαν τις διδαχές του άγιου άλλαζαν τρόπο ζωής.

Ίδρυτής σχολείων και υπέρμαχος της ελληνικής γλώσσας

Ως μόνο λύση για να βγει το Γένος των Ελλήνων από την απελπιστική αυτή κατάσταση έβλεπε την ίδρυση σχολείων. Με την λειτουργία σχολείων, την καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας και την τόνωση της ορθοδόξου Πίστεως πέτυχε την αναχαίτιση των εξισλαμισμών που είχαν προσλάβει δραματικές διαστάσεις σε ορισμένες περιοχές του ελλαδικού χώρου. Το αποτέλεσμα των προσπαθειών του μας αφήνει κατάπληκτους. Μες στα 20 χρόνια της αποστολικής του δράσεως πέτυχε την ίδρυση και λειτουργία τόσων σχολείων, πού «κανένας ποτέ δέν μπόρεσε, έστω και κατέχοντας έξουσία όσα αυτός, με τόσο άνυπαρκτα μάλιστα μέσα». Λίγο πριν από τον μαρτυρικό του θάνατο, έγραφε στον αδελφό του Χρύσανθο: «έως τριάκοντα έπαρχίας περιήλθον, δέκα σχολεία έλληνικά έποίησα, διακόσια διά κοινά γράμματα...» (στά όποια διδάσκονταν σχετικώς μέσα και άνωτερα ή στοιχειώδη μαθήματα άντιστοιχώς).

Κοινωνικός εργάτης. Στύλος Ορθοδοξίας και ελληνικότητας

Επαινεί την τίμια εργασία, θεωρώντας την ως ευλογία για την απόκτηση των απαραίτητων προς το ζην. Συνιστά: «Νά βγάζετε τό ψωμί σας με τον ιδρώτα σας, διότι είναι εύλογημένο και, άν θέλης, δώσε κομμάτι από εκείνο τό ψωμί του πτωχού• με εκείνο αγοράζεις τον Παράδεισον» (Διδαχή Α'). Καταδικάζει όμως τις αδικίες και την τοκογλυφία (οζούρες άσπρων): «Νά κλαίετε και νά θρηνηήτε όσοι ζητε με άδικίες και με άρπαγές, με καμάτες και με όζουρες άσπρων, διότι αυτά άφωρισμένα είναι» (Διδαχή Α') και σε περίπτωση πού από αυτά δοθεί ελεημοσύνη, «τίποτε δέν ώφελούν, ότι

φωτιά είναι καί σās καίουν». Άλλοτε έλεγε: «Ένα άσπρο (νόμισμα) άδικο νά βάλης μέσα εις έκατό πουγγιά, όλα τά μαγαρίζει. Όμοίως πάλιν νά πάρης ένα πρόβατο κλεμμένο νά τό βάλης μέσα εις έκατό ή χίλια πρόβατα, όλα τά τρώγει εκείνο τό κλεμμένο» (Διδαχή Γ΄). Γι' αυτό και προτρέπει: «Όσοι άδικήσαμε νά δίνωμε τά άδικα όπίσω».

Συμβούλευε να πάψουν τις ληστείες, πού την εποχή εκείνη διαπράττονταν ιδίως στις ορεινές περιοχές. Συνιστούσε στους χριστιανούς να αποφεύγουν τα δικαστήρια των Αγαρηνών και κάθε μορφής μαγείες, εξορκισμούς και εμποδέματα, ότι «φωτιά βάνετε εις τά όσπίτια σας». Ιδιαίτερα μερίμνησε, με λόγια και έργα, για την προστασία των φτωχών, ορφανών, εγκαταλειμμένων, άρρωστων και παραστρατημένων παιδιών. Και για να πετύχει στο σκοπό του, παρακινεί πλούσιους και φτωχούς να φροντίζουν αυτά τα παιδιά όπως το δικό τους, λέγοντας: «Άν θέλεις νά ζήση τό παιδί σου, έγώ νά σέ ειπώ πώς νά κάμης. Νά κάμης τοῦ παιδιοῦ σου ένα φόρεμα κι άλλο ένα εκείνου τοῦ φτωχοῦ• καί διά τό χατήρι εκείνου τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ, χαρίζει ο Θεός τήν ζωήν τοῦ παιδιοῦ σου. Καί νά αγαπᾶς τά φτωχά τά παιδιά καλύτερα από τά έδικά σου...»

Από την άλλη, τονίζει και άλλα βασικά σημεία στο κήρυγμά του, με κοινωνικές προεκτάσεις. Καταδικάζει τον εγωισμό και επαινεί την ταπεινοφροσύνη. Χαρακτηρίζει την υπερηφάνεια «πρώτη θυγατέρα του διαβόλου, στράτα όπου μας πηγαίνει εις την κόλασιν », ενώ την ταπείνωση «όπου είναι άγγελική, στράτα όπου μᾶς πηγαίνει εις τόν παράδεισον» (Διδαχή Α΄). Συνιστά τον αλληλοσεβασμό, την αναγνώριση των κοινωνικών ρόλων, την απόδοση τιμής και σεβασμού στους γεροντότερους, την αγάπη μεταξύ των συζύγων κ.λπ.

Με όλα αυτά, κι ακόμα περισσότερα, αναδείχθηκε σε κείνους τους δύσκολους καιρούς, στύλος της Ορθοδοξίας και της ελληνικότητας. Η επωδός του «ψυχή καί Χριστός σās χρειάζονται» αποτελούσε τη συνισταμένη του ιεραποστολικού του έργου. Στήριζε τις ψυχές των χριστιανών, ποδηγετούσε και ενίσχυε τον πατριωτισμό τους, προετοίμαζε «το ποθούμενον». Υπήρξε κήρυκας της ισότητας, της αδελφότητας και της δικαιοσύνης λίγα χρόνια πριν οι τρεις αυτές έννοιες αποτελέσουν το σύνθημα της Γαλλικής Επανάστασης (τού 1789).

Τουρκαλβανοί, Εβραίοι και χριστιανοί τον οδηγούν στο μαρτυρικό τέλος

Όμως η 20ετής δράση του άγιου Κοσμά δεν δημιούργησε μόνο θαυμαστές και φίλους. Γέννησε και εχθρούς πού δεν έβλεπαν με καλό μάτι την απήχηση πού είχε ο λόγος και τα έργα του στο λαό. Έγραφε ο ίδιος στον αδελφό του Χρύσανθο, στις 2 Μαρτίου του 1779: «Δέκα χιλιάδες χριστιανοί μέ αγαπῶσι καί ένας μέ μισεί. Χίλιοι Τούρκοι μέ αγαπῶσι καί ένας όχι τόσο. Χιλιάδες Έβραίοι θέλουν τόν θάνατόν μου καί ένας όχι». Γιατί αυτό; Οι Έλληνες τον αγαπούσαν, αλλά υπήρχαν και ελάχιστοι ανάμεσά τους, κοτζαμπάσηδες και ανώτεροι κληρικοί, πού θίγονταν επειδή ο άγιος στηλίτευε την προκλητική τους ζωή. Οι λίγοι Τούρκοι και Άλβανοί, για τον ίδιο λόγο, επειδή έλεγχε την ασυδοσία της εξουσίας τους. Οι Βενετσιάνοι και κυρίως οι Εβραίοι, επειδή ζημιώθηκαν οικονομικά από τις συστάσεις του να μεταφερθούν τα κατά τόπους παζάρια από την Κυριακή στο Σάββατο. Και ο κύβος ερρίφθη. Οι Εβραίοι της περιοχής «έδωκαν πολλά πουγγιά (χρήματα) εις τον πασάν, διά να τον εβγάλη από την ζωήν, όστις και συμβουλευθείς με τον χόντζαν του, απεφάσισε διά μέσου αυτού να τον θανατώση».

Στις 23 Αυγούστου του έτους 1779 ο φλογερός διδάχος του Γένους είχε φτάσει στο χωριό Κολικόντασι της περιοχής Βερατίου. Ενώ λοιπόν κήρυττε «τον ύστατον λόγον του», ενώπιον μεγάλου πλήθους λαού, έρχονται στρατιώτες του Κούρτ πασά, ο οποίος είχε ήδη πάρει «πολλά πουγγιά», και χωρίς να ανακοινώσουν τίποτε στον άγιο Κοσμά, τον συλλαμβάνουν. «Τότε εκατάλαβεν ο ευλογημένος διδάσκαλος πώς έχουν να τον θανατώσουν όθεν εδόξασε, και ευχαρίστησε τον Δεσπότην Χριστόν, όπου τον ηξίωσε να τελειώση τον δρόμον του αποστολικού κηρύγματος με μαρτύριον. Έπειτα

στραφείς προς τους καλογήρους, οπού τον συνόδευαν, τους λέγει εκείνο το ψαλμικόν· «διήλθομεν διά πυρός και ὕδατος και ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχήν»· και ὅλην ἐκείνην την νύκτα εδοξολόγει με ψαλμούς τον Κύριον, χωρίς να δείξη ολότελα κανένα σημεῖον λύπης διά την στέρησιν της ζωῆς του, ἀλλά μάλιστα φαινόμενος χαριέστατος εἰς το πρόσωπον, ὡσάν να ἐπήγαινε εἰς χαρές και ξεφαντώματα».

Ὅταν ξημέρωσε το Σάββατο 24 Αυγούστου 1779, ἐπτά Τουρκαλβανοί στρατιώτες τον μετέφεραν στις ὄχθες του Ἄψου ποταμοῦ. Κάτω ἀπό ἕνα δένδρο θέλησαν να του δέσουν τα χέρια. Ἀρνήθηκε, βεβαιώνοντάς τους πώς δεν θα ἀντισταθεῖ. Ὑστερα σταύρωσε τα δύο χέρια, σα να του τα εἶχαν δέσει. Το τι ἀκολουθῆσε περιγράφει παραστατικά ο ἀναγνώστης Γεώργιος, τότε Ζήκο-Μπιστρέκης, πού ἦταν ἕνας ἀπό τους μαθητές του και ἀνόπτης μάρτυρας. Γράφει λοιπόν ο Ζήκο-Μπιστρέκης: «...Καθώς ἐπροσεύχονταν εὐλόγησεν τόν κόσμον σταυροειδῶς, και ἐκεῖ ἦτον ἕνα δένδρον και ἐβγάνοντας τό σχοινίον ἀπό τό ἄλογον και καθώς ἐδέναμεν τόν θρόνον μέ τόν σταυρόν, ἔτσι τόν ἔδεσαν ἀπό τόν λαϊμόν και τόν ἐπνιξαν ...και ἔτσι ἐπαρέδωσεν τήν ἀγίαν του ψυχῆν εἰς χείρας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, και εὐθύς τόν ἐγύμνωσαν ἀπό ὅλα τά φορέματα ὅπου εἶχεν, ἔξω ἀπό ἕνα παλαιοβράκι ὅπου δέν τοῦ τό ἐβγαλαν και τόν ἔριψαν εἰς τό ποτάμι...».

Ὅταν μαθεύτηκε το θλιβερό γεγονός, οἱ χριστιανοί ζήτησαν και πήραν την ἀδεια να ἀναζητήσουν στο ποτάμι τη σορό του ἀγίου, «νά τόν ἐβγάλουν και ἐγύριζαν μέ καμάκια και μέ δίκτυα και δέν τόν εὔρισκαν». Ὅσπου ο ἱερέας Μάρκος, «κάμνει τόν σταυρόν του και πηγαίνει μέ τό μονόξυλον, και ὦ τοῦ θαύματος! εὐθύς ἐφάνη εἰς τό νερόν ὀρθός!». Τον μετέφεραν στον ἱερό ναό στο Κολικόντασι κι ἀφού τον ἔψαλαν, τον ἐνταφίασαν στο νάρθηκα της ἐκκλησίας, «ἀρχιερατεῦοντας ἐν Βελεγράδοις Ἰωάσαφ», που ἦταν παρών στην ἐξόδιο Ἀκολουθία. Η πεποίθησι του λαοῦ για την ἀγιότητα του μεγάλου ἱεραποστόλου ἐκδηλώθηκε ἀμέσως μετά το μαρτυρικό του θάνατο: Ἐχτισαν ἐκκλησάκι προς τιμήν του στο μέρος ὅπου ο ἱερέας Μάρκος ἀνέσυρε τη σορό του ἀγίου. Στο σημεῖο της ταφῆς του ο Ἀλή πασάς των Ἰωαννίνων ἐχτισε μεγάλο μοναστήρι στη μνήμη του ἀγίου Κοσμά, προς τον ὁποῖο και ἐν ζωῇ ἐδείχνε μεγάλο θαυμασμό.

Η συναρίθμηση του στο Ἀγιολόγιο

Ο λαός πολύ νωρίς θεωροῦσε τον ἱεραπόστολο Κοσμά ἀγιο, του ἐχτιζε ναούς, παρεκκλήσια και προσκυνητάρια, του ζωγράφιζε εἰκόνες και συνέθετε Ἀκολουθίες, η διοικούσα Ἐκκλησία ἀργησε να προβεῖ στην ἐπίσημη συναρίθμηση του στο Ὁρθόδοξο Ἀγιολόγιο. Αυτό συνέβη το ἔτος 1961. Ὅπου η μνήμη του τιμάται στις 24 Αυγούστου κάθε ἔτους.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

25 Αυγούστου	Δευτέρα	7-9:30 π.μ. Ὁρθρος και Θεία Λειτουργία. Τίτου ἀποστόλου Ἐπισκόπου Γορτύνης, ἀνακομιδή λειψάνων Βαρθολομαίου ἀποστόλου. 7:00 μ.μ. Ἑσπερινός
26 Αυγούστου	Τρίτη	7:00 μ.μ. Μέγας Πανηγυρικός Ἑσπερινός. Ἀγίου Φανουρίου – Εὐλόγησι πιττῶν.
27 Αυγούστου	Τετάρτη	7-10:00 π.μ. Ὁρθρος και Θεία Λειτουργία. Ἀγίου Φανουρίου – Εὐλόγησι πιττῶν. 6:30 μ.μ. Ἑσπερινός – Παράκλησι στον Ἄγιο Φανούριο – Εὐλόγησι πιττῶν.
29 Αυγούστου	Παρασκευή	7-10:00 π.μ. Ὁρθρος και Θεία Λειτουργία. Ἀποτομή τιμίας κεφαλῆς Ἀγίου Ἰωάννου του Προδρόμου. <u>ΑΥΣΤΗΡΗ ΝΗΣΤΕΙΑ</u> 7:00 μ.μ. Ἑσπερινός
30 Αυγούστου	Σάββατο	6:30-8:30 π.μ. Ὁρθρος και Θεία Λειτουργία. Ἀλεξάνδρου, Παύλου, Ἰωάννου πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως. 7:00 μ.μ. Ἑσπερινός